

Høringsinnspill til justiskomiteen - Statsbudsjettet 2026

Juristforbundet er landets største fag- og interesseorganisasjon for jurister, dommere, advokater og jusstudenter, med over 24 000 medlemmer i statlig, kommunal og privat sektor.

Rettssikkerhet som del av totalberedskapen

NATOs nye innsatsmål pålegger medlemsstatene å bruke 1,5 % av BNP på sivil sektor. Våre medlemmer jobber i samfunnskritiske funksjoner i privat, kommunal og statlig sektor. De skal håndheve lovverket i fred, krise og krig. Det vises til åpent brev til statsministerens kontor, finansministeren og justis- og beredskapsministeren som komiteen har fått tilsendt. Komiteens medlemmer bes om å følge opp disse spørsmålene på egnet måte. Stortinget må få informasjon, budsjettforslag og en samlet langtidsplan som faktisk følger opp totalberedsskapsmeldingen, NATO-målene og faktisk styrker sivil beredskap.

Sivil sektor og justissektoren er samfunnets innenriksforsvar

Det fremlagte statsbudsjettforslaget for 2026 er verken et rettssikkerhets- eller beredskapsbudsjett. Regjeringen avklarer ikke hvilken operativ rolle domstolene, påtalemyndigheten, statsforvalterne og kommunal sektor skal ha som del av oppfølgingen av Stortingsvedtakene om en langtidsplan for politiet og sivil sektor. Hvordan advokatene skal ivareta den helt grunnleggende og nødvendige delen de skal følge opp er heller ikke nevnt.

Samfunnets styrke ligger i evnen til å håndtere unntak uten å gi slipp på rettsstaten. Det krever også at statsforvalterne og kommunene, som er de som jobber tettest på befolkningen, har tilstrekkelig med juridisk kompetanse, også i krisesituasjoner.

Totalberedskapsmeldingen la viktige føringer for hvordan Norge skal styrke sin samlede beredskap. Men den var nærmest taus om hvordan rettsstaten og sivil beredskap skal finansieres. Det viser hvor lett det er å overse den delen av beredskapen som handler om lover, rettigheter og forvaltning – det som utgjør sivilsamfunnet. Nå må Stortinget følge opp meldingen med konkrete tiltak og midler.

Kap. 410 – Domstolene

Det er positivt at regjeringen satser på digitalisering i domstolene, men det må satses ytterligere. Domstolene har et saksbehandlingssystem utviklet på 90-tallet. Dommere opplever stadig oftere at grunnleggende IT-funksjoner svikter, som vanskeliggjør og forsinker gjennomføringen av saker. Når en fornærmet i en voldtektssak må ta en pause i sin forklaring fordi dommeren må vente på et datasystem som har låst seg, er det ikke bare uheldig i den aktuelle saken. Det bidrar også til å svekke tilliten til norske domstoler over tid. En varig rammeøkning på minimum 15 millioner kroner, slik Domstoladministrasjonen har bedt om, er et nødvendig bidrag til en slik utvikling.

Kap. 445 – Den høyere påtalemyndighet

Rettsikkerheten i straffesakskjeden er avhengig av at alle ledd fungerer, fra etterforskning til dom. Likevel viser statsbudsjettet for 2026 at den høyere påtalemyndighet fortsatt vil mangle ressurser til å håndtere flere og mer komplekse saker. Budsjettet legger i praksis bare opp til en videreføring av dagens nivå, til tross for økende saksmengde og krav til spesialisering. Juristforbundet mener at den høyere påtalemyndighet må få et reelt løft i årets budsjett.

Kap. 400 og 442 – Når teknologi møter rettsikkerhet

Digitalisering og kunstig intelligens endrer samfunnet raskt, også rettsstaten. Juristforbundet mener at rettsikkerheten må følge utviklingen i teknologien, ikke komme halsende etter.

Jurister med teknologiforståelse er kritisk. Juristforbundet har mottatt meldinger om ledere i offentlige virksomheter som fortsatt gir ansvaret for KI til IT-avdelingen. Lederne må selv forstå hva KI er og hvordan det virker. Som forutsetning for reelt partssamarbeid, medbestemmelse og trygg implementering

Tilgang til sikker digital identitet (eID) er i praksis inngangsbilletten til rettsikkerheten i et digitalt samfunn. Regjeringen må derfor sikre at alle innbyggere har tilgang til trygg eID, slik at ingen faller utenfor rettsstatens beskyttelse.

Juristforbundet mener det bør legges frem en stortingsmelding om rettsvitenskap, lovgivning og digitalisering. Denne skal vise hvordan teknologi og juss må utvikles side om side, og peke ut retningen for forskning og styring av digitaliseringen. Rettsikkerheten må være en integrert del av digitaliseringspolitikken. Alle større prosjekter må ha tydelige rettslige rammer for ansvar, dokumentasjon og innsyn. Hvis folk ikke får prøvd sakene sine for domstolene, får rettighetene ingen reell betydning.

Forslag anmodningsvedtak:

Stortinget anmoder Regjeringen om å fremlegge en stortingsmelding om rettsvitenskap, lovgivning og digitalisering. Denne skal vise hvordan teknologi og juss må utvikles side om side, og peke ut retningen for forskning, videreutdanning og styring. Et illustrerende eksempel på at myndighetene må være i forkant av denne utviklingen er spørsmålet om hvordan utredningsinstruksen vil være i stand til å ivareta, eller være mulig å etterleve, når Stortinget skal lovregulere den digitale utviklingen.

Kap. 443 – Påtalemyndigheten i politiet

Befolkningens tillit til rettsvesenet avhenger av rask og rettferdig saksbehandling, noe som i dag utfordres av begrensede ressurser. Størrelsen på påtalebudsjettet er knapt nok tilstrekkelig til å beholde dagens bemanning. (det øker med 0,3 %).. Det betyr at ferdig etterforskede straffesaker i økende grad vil legges på lager til det er en ledig politiadvokat til å starte behandlingen. Antall straffesaker som ligger på lager, har nå økt til 20.000 saker.

Juristforbundet ber om at:

- Påtalemyndigheten i politiet styrkes reelt med minimum 400 millioner kroner med tillegg for pris- og lønnsvekst under kap. 443. Dette for å nå målene våre på raskere etterforskning og iverksettelse, en høyere oppklaringsprosent og mindre turnover blant politijuristene. For å oppnå disse målene trenger vi flere påtalejurister og styrket opplæring i digitale trusler og kompleks etterforskning.
- Regjeringen bør utarbeide konkrete mål og styringssignaler for å sikre at påtalemyndigheten kan møte kravene i Totalberedskapsmeldingen fremover som del av den samlede beredskapen Norge skal ha.
- Regjeringen utreder en modell for å beregne hvordan et økt antall ansatte i politi og påtalemyndigheten påvirker ressurssituasjonen og kapasiteten i domstolene og kriminalomsorgen.

Kap. 470 – Fri rettshjelp og salærsats

Salærsatsen foreslås økt med 60 kroner timen i budsjettet for 2026. Det er et skritt i riktig retning, men langt fra nok til å dekke det reelle behovet. Etter mange år med etterslep ligger salærsatsen fortsatt betydelig under nivået som sikrer kvalitet og rekruttering. Juristforbundet mener salærsatsen må følge Salærrådets anbefalinger, og justeres automatisk for pris- og lønnsvekst.

Juristforbundet er sterkt bekymret for regjeringens forslag om å kutte 20 millioner kroner i tilskudd til særskilte rettshjelpiltak. Vi viser ellers til den massive kritikken som har kommet fra de frivillige rettshjelpiltakene. Denne kritikken stiller vi oss bak. Dette er grovt usosiale kutt som vil ramme de aller svakeste og er ikke et bidrag til mindre utenforskap eller forebygging av ungdomskriminalitet.

Kap. 400 post 71 Forskning - for økt rettssikkerhet og bedre bruk av offentlige midler

En av Stortingets hovedoppgaver er å vedta landets lover. Men lovgivningsmyndigheten og -ansvaret stopper ikke ved vedtakelsen. Rettsvitenskapelig forskning må til for at Stortinget skal kunne vite om lovene de vedtar, fungerer etter hensikten. Dette krever øremerkede midler. Politikken må styres av kunnskap om virkninger av lovene.

Juristforbundet ber om at:

- det bevilges 50 millioner kroner til juridisk forskning på effekt av lovgivning under Kap. 400 post 71.
- Justis- og beredskapsdepartementet tildeles et koordineringsansvar og nedsetter en tverrdepartemental gruppe som identifiserer hvor behovet for rendyrket rettsvitenskapelig forskning er størst.

